

NATURVÄRDE SINVENTERING AV PLANOMRÅDE HAMRA VÄSTRA I BERGS KOMMUN, JÄMTLANDS LÄN

**Mylia Natur
2022**

Omslagsbild: Delområde (naturvärdesobjekt) av naturvärdesklass 2 vid Tännån i nordvästra delen av inventeringsområdet. Foto: Bengt Oldhammer, gäller samtliga bilder

Innehåll

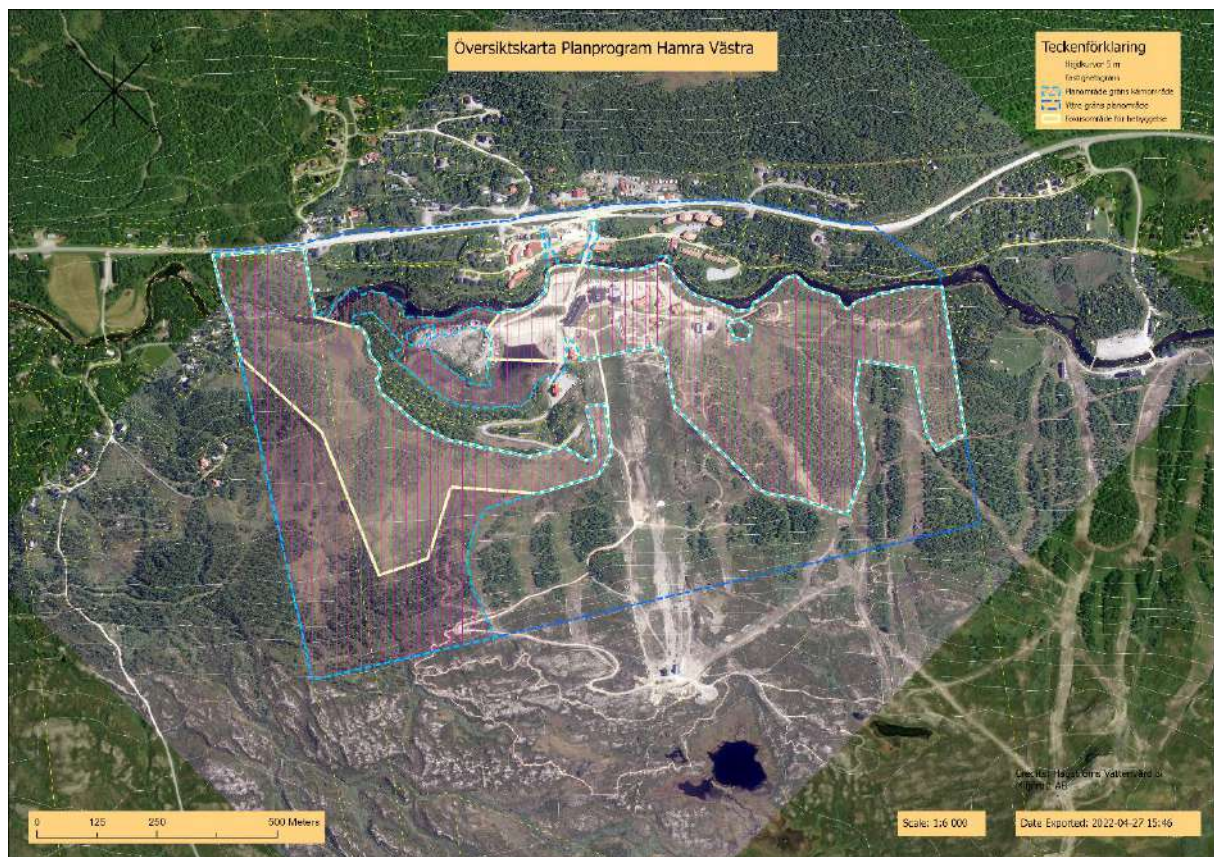
Sammanfattning.....	4
Uppdraget och områdesavgränsning.....	4
Inventeringsmetodik.....	4
Tidigare uppgifter om Hamra och Tänndalen.....	5
Kunskapsläget om fjällbjörkskog	7
Översiktlig beskrivning av inventeringsområdets naturtyper	8
Infrastruktur och bebyggd mark.....	8
Äng och betesmark	8
Skog och träd	8
Myr	9
Vattendrag	9
Limnisk strand	9
Resultat.....	9
Naturvårdsarter	10
Naturvärdesklassning	13
1. Tännån och fjällbjörkskog i NV	13
2. Fjällbjörkskog i NV	14
3. Fjällbjörkskog i SV	14
4. Tännån och fjällbjörkskog i NO.....	14
5. Fjällbjörkskog i SO	14
6. Rikkärr 1 i NO	14
7. Rikkärr 2 i NO	15
Litteratur, webbsidor och andra källor	15
Bilaga 1. Bilder.....	16
Bilaga 2. Artlista från Artportalen.....	34

Sammanfattning

Sommaren 2022 utfördes en naturvärdesinventering av planområde Hamra västra i Tännaldalen. Området är starkt påverkat av bebyggelse, vägar, stigar, skidliftar och nedfarter. Trots detta naturvärdesklassades sju delområden (naturvärdesobjekt). Totalt hittades under inventeringen 16 rödlistade arter och signalarter samt flera kalkkrävande arter som indikerar skyddsvärda miljöer.

Uppdraget och områdesavgränsning

På uppdrag av Roger Tylén, bygg och fastighetschef på Grönklittsgruppen, genomfördes under 2022 en naturvärdesinventering av planområde Hamra västra i Tännaldalen, Bergs kommun i landskapet Härjedalen, Jämtlands län (figur 1).

Figur 1. Inventeringsområdet omfattar det rödlinjerade området.

Inventeringsmetodik

En naturvärdesinventering med detaljeringsgraden medel utfördes i enlighet med metodiken i svensk standard (SS 199000:2014 och SIS-TR 199001:2014). Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera värdefulla delområden/naturvärdesobjekt för biologisk mångfald eller artförekomster. En naturvärdesinventering innehåller en beskrivning av de olika biotoper som ingår i inventeringsområdet.

Olika delområden/naturvärdesobjekt naturvärdesklassas i den metodiken från 1–4. Bedömningen sker dels utifrån förekomsten av naturvårdsarter (figur 2), främst rödlistade arter och signalarter, dels utifrån biotopkvaliteter, exempelvis naturlighet, strukturer, störningsregimer samt kontinuitet. I bedömningen ingår att jämföra

inventeringsområdet med liknande miljöer i det omgivande landskapet och regionen. Artrikedom höjer naturvärdet.

Naturvärdesobjekt i klass 1 har **högsta** naturvärdet. Biotopvärdet är högt och det finns flera rödlistade arter, varav någon hotad, samt ett stort antal naturvårdsarter. Klass 2 har **høgt** naturvärde och är också mycket värdefullt men med färre arter. Området har särskild betydelse för biologisk mångfald på regional eller nationell nivå. Klass 3 har **påtagligt** naturvärde med flera naturvårdsarter och enstaka rödlistade arter, varav någon med en livskraftig förekomst. Klass 4 har **visst** naturvärde med enstaka naturvårdsarter och enstaka rödlistade arter.

Beskrivning av olika delområden/naturvärdesobjekt (båda orden används i denna rapport) redovisas översiktligt med text, åskådliggörande bilder samt kartor. Alla rödlistade arter koordinatsattes (SWEREF 99) och registrerades i Artportalen. Systematik och namngivning enligt dyntaxa. Rödlistekategorier (figur 3) som nämns i texten är NT Nära hotad och VU Sårbar. Sökning efter tidigare kända fynd av arter i inventeringsområdet gjordes i Artportalen.

Inventeringsområdet besöktes 9-10 juni och 20-21 juli 2022. Större delen av området hade 2016 besökts av undertecknad i slutet av september för en översiktlig rekognosering av naturvärdena. Några delar av materialet från 2016 har använts i denna rapport. I september är det fortfarande svampsäsong, även om den bästa tiden för sådana studier är i slutet av augusti och första halvan av september. Resultatet i den här rapporten baseras alltså på tre besök vid olika tillfällen under säsongen. Dessutom ingår kort en bakgrundsteckning om området i Hamra och kunskapsläget när det gäller artförekomster i fjällbjörkskog.

Fågelinventeringen i juni genomfördes i lugnt väder med 14-17 grader och ingen nederbörd. Det var inte helt lätt att pricka in så bra väder i Hamra då regn och låga temperaturer dominerade under våren och försommaren 2022. Alla fåglar noterades men endast rödlistade arter som sågs, sjöng eller varnade noterades med gps-punkt.

Tidigare uppgifter om Hamra och Tännaldalen

Hamrafjället vid den lilla byn Hamra är Härjedalens artrikaste fjäll, men det uppmärksammades relativt sent av fackbotanisterna (Danielsson 1994). Hamrafjället blev känt som "blomfjället" efter Selim Birgers och Rutger Sernanders besök i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. När den berömde botanisten Eric Hultén besökte området på 1910-talet beskriver han intressant nog hur svårtillgängligt området var. Han tog sig dit via Röros (Hultén 1973).

Hamrafjället är inte bara känt i Härjedalen utan är också ett av Sveriges mest välkända sydväxtberg på grund av sin blandning av sydliga arter och fjällarter. Bergets exposition mot söder är viktigt i sammanhanget men ännu viktigare är näringsrikedomen och de fuktiga förhållandena. Förutom själva Hamrafjället är området mellan Malmagen-Tännaldssjön det av botanister mest besökta området i Härjedalen, och oerhört många herbariekollekter finns från dalgången och omgivande fjäll (Danielsson 1994).

Förutom fjäll är det fjällbjörkskog som dominerar landskapet tillsammans med en del myrar och sjöar. Fjällbjörkskogen i Tännaldalen är inte opåverkad, tvärtom. Fjällbjörkskogen i Hamraområdet öppnades upp av fäbodväsendet i dessa trakter genom slätter och bete, något som gynnade örtrikedom (Kullman 2016).

Skogsavverkningar av barrträd (främst tall) har resulterat i extremt breda björkbälten i Tännålen (Kullman 2016). Enligt Kullman (2016) finns knappt några fjällbjörkskogar som är helt opåverkade av människan i hela Norden.

Fjällkedjans kalkrika berggrund upphör tämligen abrupt vid Tännålen varför det är stor skillnad på florán söder och norr om dalgången. Söder om Tännålen är det generellt sett kalkfattigt (Rafstedt 1988). Sök i Artportalen bekräftar denna bild, men trots en annan berggrund än vid Hamrafjället saknar inventeringsområdet söder om Tännålen inte helt kalkarter.

Av de rödlistade arterna finns i stort sett alla norr om Tännålen och huvudsakligen i Hamrafjällets sydslutning och ner mot Tännålen. En sökning inom ett större område vid Hamrafjällets båda sidor omfattande alla fynd inom alla artgrupper visar att flertalet uppgifter ligger norr om Tännåns dalgång. En orsak till detta är förstås också att de flesta av naturliga skäl besöker Hamrafjällets naturreservat norr om vägen.

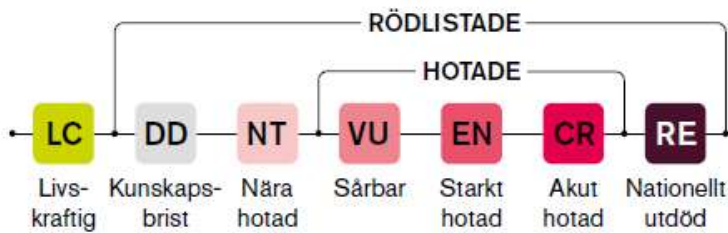
Ett artsök i Artportalen inom själva inventeringsområdet i maj 2022 gav elva rödlistade arter. Endast en hotad art finns, hussvala VU sårbar. Resten utgörs av arter i kategorin NT, nära hotad. Därutöver finns andra naturvårdsarter, bland annat signalarten tibast och större aspvedbock. Den senare är en skalbagge bland långhorningarna och fyndet av arten är det enda kända i hela Härjedalen.

Alla rödlistade arter är fåglar med undantag av en svamp, torvhjorttryffel. Om denna står det på Artfakta följande:

Torvhjorttryffel är påträffad från norra Småland upp till Västerbotten. De flesta fynden härrör sig från fjällnära områden i Jämtland och Härjedalen. 15 kända aktuella lokaler i landet (2005). Bildar underjordiska fruktkroppar, sannolikt förbisedd. Det verkliga antalet lokaler i landet bedöms inte överstiga 800, vilket motsvarar ungefär 1 600 genetiskt unika mycel (bedöms motsvara 16 000 individer enligt IUCN: s definitioner). Arten minskar huvudsakligen p.g.a. slutavverkning. Den kan dock förmodas upprätthålla stabila populationer i fjällnära områden, och i myrkanter. Arten är för närvarande inte hotad men är ett inslag i äldre skog med lång kontinuitet och svampen försvinner troligen vid en avverkning.

Figur 2. Begreppet naturvårdsarter åskådliggörs i figuren. Naturvårdsarter är en samlingsterm för arter som är extra skyddsvärda, indikerar att ett område har höga naturvärden eller i sig själva är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Här ingår också vissa typiska arter för olika biotoper, exempelvis nordisk stormhatt i fjällbjörkskog. Skyddade arter omfattar de närmare 600 fridlysta/lagligt skyddade arter som finns i Sverige. Rödlistade arter och signalarter är viktigast vid en naturvärdesbedömning.

Figur 3. Rödlistade arter delas in i olika kategorier.

Kunskapsläget om fjällbjörkskog

I rapporten Biologisk mångfald i fjällbjörkskog – en kunskapssammanställning från Centrum för Biologisk Mångfald (Linkowski och Lennartsson 2005) framhåller de att fjällbjörkskogen är ofullständigt känd, något som gäller än idag. De skriver bland annat (min fetstilning):

Biotopen är föremål för mycket forskning, men är ändå, tillsammans med många andra fjällbiotoper, en av de mest okända vad gäller detaljerade kunskaper om biologisk mångfald. Sambanden mellan mark- och klimatförutsättningar, ekologiska processer, substrat/strukturer, arter, hot m.m. är ofullständigt kända eller ofullständigt sammanställda, jämfört med de flesta låglandsbiotoper.

Nyckelstrukturer för **lavar** i fjällbjörkskog är död ved, gamla sälgar, rönnar och aspar. Vidare hög luftfuktighet och högt ljusinsläpp. Block och klippväggar ökar artantalet. Lavfloran i ängsbjörkskogen (på basisk mark) är artrikast men i hedfjällbjörkskogen är de marktäckande lavarna dominerande. De lavrikaste områdena är sådana med mycket substrat och rätt mikroklimat, exempelvis glesa bestånd i fuktstråk.

Mossorna är färre i antal men följer samma mönster som lavarna i biotoptillhörighet, (mossorna är hälften så många). Det finns ett stort antal mossor som är knutna till rasbranter och klippor. Men endast ca 10 arter är huvudsakligen knutna till fjällbjörkskogen. Dessa förekommer fram för allt i högortfjällbjörkskog. Nyckelstrukturer för mossor i fjällbjörkskog är stränder längs vattendrag, översilning, störd mark, blottad jord, klippor, stenar och andra lövträd än björk, exempelvis gamla sälgar, rönnar och aspar. Fjällbjörken är i sig artfattig. Vidare är kalk, hög luftfuktighet och högt ljusinsläpp viktiga faktorer. Ett speciellt substrat i fjällbjörkskogen är mark och sten som påverkas av halvt förmultnad rik löv- och örtförna. Men generellt är kunskapen dålig om mossorna i fjällbjörkskogen och hoten mot dem.

Kunskapsluckorna om **svampar** i fjällbjörkskogen är sammanfattningsvis stora.

De flesta **fåglarna** är kort- eller långflyttare men det finns även fåglar som stannar hela året i fjällbjörkskogen, exempelvis dalripa (*Lagopus lagopus*), talltita (*Parus montanus*) och lappmes (*Parus cinctus lapponicus*, Järvinen 2001). Det finns ungefär 4 gånger så många fågelrevir i ängsfjällbjörkskogen som i hedfjällbjörkskogen (360 par/km² vs 90 par/km², Järvinen 2001). Fjällbjörkskogens mosaikstruktur gör att det oftast finns både rikare och fattigare områden inom varje fågelrevir (Järvinen 2001). Revirtätheten och populationsstorleken varierar mellan år, och kan ibland vara så stor som 60 % mellan två närliggande år.

Det finns inga **skalbaggar** som enbart lever på fjällbjörk, Det är knappast väntat eftersom det generellt knappast finns någon skillnad mellan faunan på vårt- och glasbjörk. I fjällbjörkskogen återfinns 23 rödlistade björkskalbaggar som även finns längre ner i skogslandet.

I den svenska rödlistan 2000 (Gärdenfors 2000) finner man ingen art som enbart förekommer i fjällbjörkskogen. Däremot finns ett antal arter som i sin utbredning i landet tangerar eller går in i fjällbjörkskogen. Speciellt gäller detta en del arter som lever på barrträd.

Johan Nitare (2019) på Skogsstyrelsen framhåller inget särskilt om fjällbjörk men nämner att gamla björkar, särskild äldre och äldre döende och döda björkar, generellt sett är värdefulla för skyddsvärda arter. En del arter som normalt lever på ved eller bark av gran och tall kan ibland växa på björk.

Det kan trots kunskapsbristen konstateras att fjällbjörkskog är den enda av habitatdirektivets 15 listade skogliga livsmiljöer som uppnår gynnsam bevarandestatus.

Namngivningen av olika typer av fjällbjörkskog varierar i olika källor liksom i denna rapport. Vegetationstyper i Norden delar in den i ett halvdussin varianter beroende på vilka ris och örter som finns i skogen. Enklast är att använda begreppen ängsbjörkskog/ängsfjällbjörkskog och hedbjörkskog/hedfjällbjörkskog eller ängsbjörkskog av högörttyp/högörtfjällbjörkskog när det är riktigt frodiga miljöer.

Översiktlig beskrivning av inventeringsområdets naturtyper

Infrastruktur och bebyggd mark

Vägar, skidliftar, nedfarter, stigar och bebyggelse finns på många håll och området kan i de delarna betraktas som mycket hårt exploaterade. Få arter av intresse noterades i dessa delar, med hussvala som det stora undantaget. Arten häckar på byggnader.

Äng och betesmark

Vid Tännån finns ett mindre område med betesmark för hästar. Inga krävande hävdberoende arter kunde noteras förutom ett exemplar av månslåsbräken. Vid höstbesöket hittades inga ängssvampar. Vägslänten i nordöstligaste delen av inventeringsområdet hade däremot flera hävdberoende arter som försvinner vid igenväxning, bland annat fjällgentiana och små exemplar av toppvaxskivling.

Skog och träd

Fjällbjörkskog dominerar och den utgörs av naturskog av olika ålder. Utseendet varierar på ett närmast fascinerande sätt och går inte att enkelt förklara. Många faktorer samverkar såsom näringsrikedom, markfuktighet, tidigare utnyttjande samt naturlig dynamik med allt från renbete och snö till lämlar och insekter som fjällbjörkmätare.

Inventeringsområdets fjällbjörkskog utgörs huvudsakligen av hedbjörkskog. Det är den vanligaste björkskogstypen i fjällen. Förutom björk finns enstaka rönnar och ibland sälg. Markvegetationen utgörs av blåbärsris och ett fåtal örter som gullris och midsommarblomster. I vissa delar är hönsbär dominerande i fältskiktet och på flera platser är det gott om nordkråkbär och enbuskar i buskskiktet. Ibland finns kruståtel och fjällbräken.

Det finns också ängsbjörkskog av högörttyp med stor örtrikedom, bland annat stormhatt i stor mängd liksom torta, flädervänderot, brudborste, älgört, ormbunkar och ullvide.

Myr

De flesta myrar i området är av fattigare typ. Det finns några rikare myrar med kalkpåverkan, främst backkärr. Där växer arter som fjällruta, purpurvitmossa, grönkulla, brudsporre, tvåblad, groddsvingel, dvärglummer, gullbräcka, fjällklubbstarr och nätvide.

Vattendrag

Längs Tännån och de fåtaliga bäckarna i området finns högörtvegetation med växter som fjällskräp, hässlebrodd, fjällkvanne, Kung Karls spira, gullbräcka och många fler. Flera av bäckarna svämmar över på våren. I brantare terräng finns översilningsmark och på sommaren syns det i form av en prunkande örtrikedom. I svensk inventeringsstandard framhålls att vattenmiljöer alltid är skyddsvärda och det står bland annat:

Rinnande vatten har nästan alltid betydelse för biologisk mångfald. De bidrar på ett påtagligt sätt till landskapets variation och vatten är en förutsättning för all biologisk mångfald även på land. Mot denna bakgrund har alla vattendrag normalt minst visst naturvärde såvida de inte är fullständigt exploaterade eller förgiftade av utsläpp. Alla mer eller mindre naturliga eller ”naturlika” vattendrag som utsatts för liten till måttlig mänsklig påverkan har normalt åtminstone påtagligt naturvärde... Ett naturligt vattenflöde innebär ett varierat vattenstånd med tidvis översvämmande stränder. Vattenregim och hydromorfologiska processer ger upphov till värdeelement och värdestrukturer.

Det kan nämnas att Naturvårdsverket identifierat ett antal limniska nyckelbiotoper som exempelvis blockrik opåverkad strömsträcka som finns vid Tännån i inventeringsområdets nordvästligaste del. Skogsstyrelsen har listat 19 skyddsvärda biotop typer i Sverige, bland annat svämskogar av den typ som finns längs Tännån.

Limnisk strand

Delar av inventeringsområdet vid Tännån har limnisk strand. Den kan vara svår att avgränsa men generellt gäller att det är zonen mellan låg- och högvatten, vilket alltså kan innefatta allt från småvuxna örter i strandkanten till buskar som översvämmas intill stranden. Miljön har generellt ett högre naturvärde än många andra och vanliga naturtyper, samtidigt som den har mycket liten areell omfattning. I inventeringsstandarden framhålls att stränder generellt har högre naturvärden än många andra naturtyper:

Limnisk strand innefattar landstrand och vattenstrand. Vattenstranden innehåller främst vattenväxter som tål torrläggning, medan landstranden domineras av amfibiska växter och landväxter som i olika grad tål dränkning. Även videsnår eller andra busksnår i vattendränkta miljöer vid limniska miljöer förs till naturtypen limnisk strand. ...Stränder utgör en övergång mellan de terrestra och limniska ekosystemen. I denna övergångszon skapas speciella förutsättningar för arter och biologisk mångfald som inte kan uppstå någon annanstans.

Resultat

Områdets fjällbjörkskogar som helhet är inte mer värdefulla än andra i trakten. Snarare är det tvärtom eftersom fjällbjörkskogen i området är fragmenterad och till större delen

kraftigt påverkad av bebyggelse, bilvägar, stigar, cykelvägar, liftar och nedfarter i form av breda gator. Även flera myrar är starkt påverkade, bland annat genom dikning, grävningsarbete och hjulspår från olika slags fordon.

Som helhet har få delområden erhållit naturvärdesklassning och endast ett av de sju naturvärdesklassade delområdena har erhållit naturvärdesklass 2. Samtidigt är det ändå så att fjällbjörkskogen och de intakta delarna av områdets naturvärdesklassade miljöer (naturvärdesobjekt) utgörs av naturskog som påverkas av en naturlig dynamik.

Nästan alla rödlistade arter som påträffades är fåglar och det är tydligt att ängsbjörkskog hyser mer fåglar än hedbjörkskog. Mest attraktiva miljöer är ängsbjörkskog intill bäckar och längs Tännån. Platser där rödlistade arter och signalarter noterades under inventeringen 2022 redovisas i figur 4. De delområden (naturvärdesobjekt) som naturvärdesklassades framgår av figur 5.

Naturvårdsarter

Tio rödlistade arter påträffades under inventeringen:

Björktrast NT – flera par, äggskal, fåglar vid bo, varnande och gamla bon

Rödvingetrast NT – flera par

Drillsnäppa NT – tre ställen längs Tännån

Fiskmås NT – en observation på samma plats vid två tillfällen

Talltita NT – två platser i fjällbjörkskogen ganska högt upp i sluttningen

Tretåig hackspett NT – hona födosökande högt upp i fjällbjörkskogen på döda björkar

Hussvala VU – häckande vid bebyggelsen i området men födosöker över fjällbjörkskogen och vid myrar, särskilt i västra delen. Sannolikt ett tiotal par eller mer finns i området

Sävsparrv NT – vanlig art intill myrar och vatten i lägre terräng

Tvåblad NT - en lokal

Månlåsbräken NT - en lokal

Sex signalarter påträffades under inventeringen 2022. Vid besöket 2016 sågs även tibast. Det bör påpekas att till helt nyligen användes termen signalart även för många rödlistade arter. Alla indikatorarter för skyddsvärd skog kallades då signalarter. I inventeringsstandarden (som är från 2014) används begreppet fortfarande som "Art som signalerar naturvärde". Idag har man separerat signalart och rödlistad art. De kan inte vara både och. Det här har inte slagit igenom hos alla än och signalart används till vardags ganska brett och omfattar då inte bara rödlistade arter utan också naturvärdesindikatorer för olika skyddsvärda miljöer. I den här rapporten har bara signalarter som finns med på Skogsstyrelsens senaste signalartslista tagits med. Dessa är:

Kambräken – två lokaler

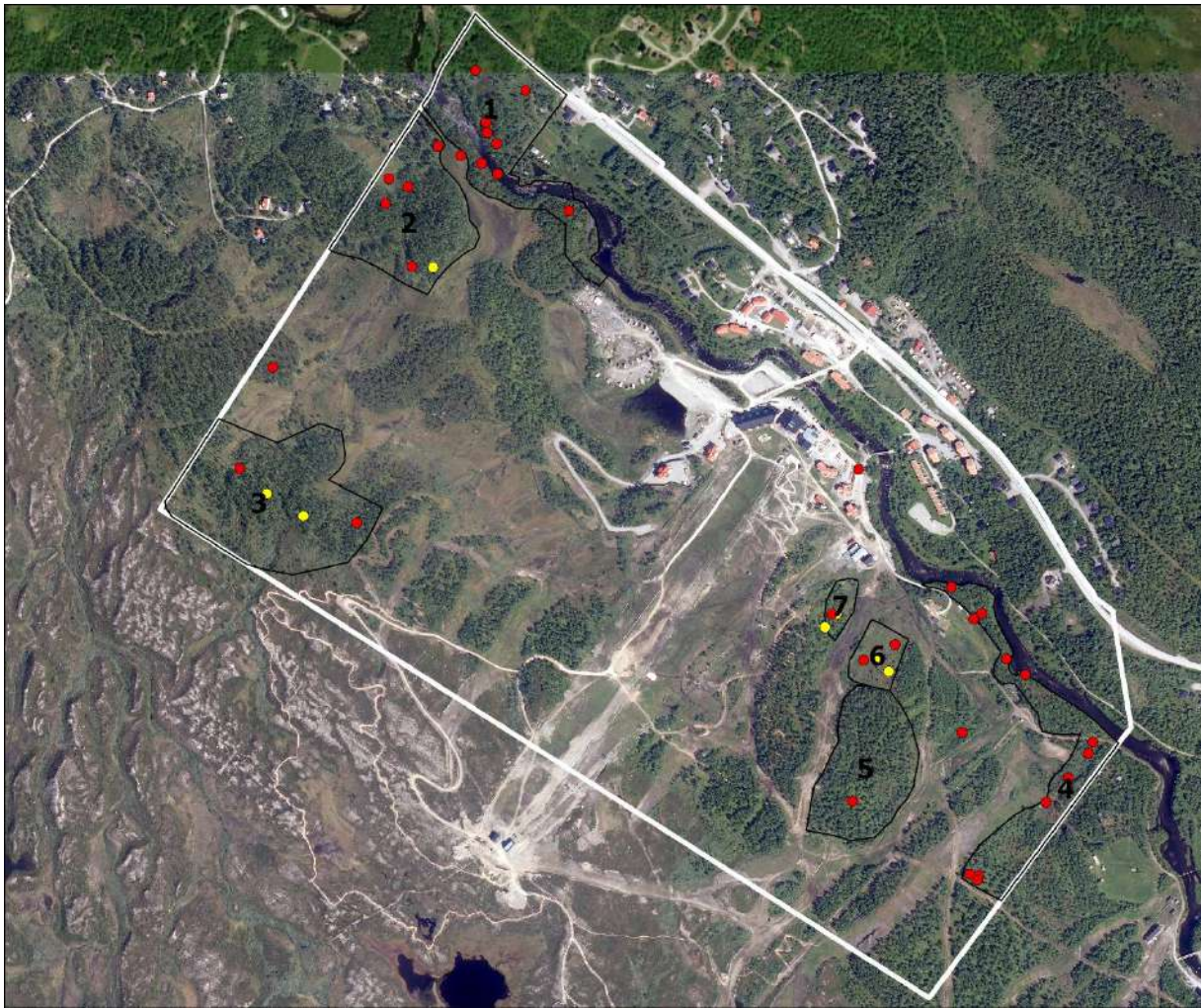
Grönkulla – en lokal

Gräsull – några platser i rikare kärr (bara någon av dessa förekomster noterades)

Norrlandslav – spridd i björkskogen (bara några förekomster noterades)

Källmossa – en lokal noterades men finns på fler platser

Spindelblomster – ett fynd

Figur 4. Rödlistade arter (röd punkt) och signalarter (gul punkt) som påträffades under inventeringsarbetet 2022.

Flera växter som utgör indikatorer på kalkrik mark, noterades, plus några mindre vanliga fåglar:

Fjällruta – riklig förekomst

Bruntåg – flera platser

Brudsporre – partvis mycket riklig

Sumpnycklar – en lokal med flera exemplar

Tvåblad

Grönkulla

Nätvide – en lokal med rik förekomst

Björnbrodd

Dvärglummer

Fjällklubbstarr

Gräsull

Ljus fjällvedel (svart kalkgynnad)

Ullvide – flera platser

Fjällgentiana

Gullbräcka – rikligt på en lokal och spridd på några andra platser

Forsärla – vid Tännån

Blåhake – en sjungande hane

Fjällbjörkskogen i Sverige utgörs av en särskild naturtyp i EU:s habitatdirektiv. De miljöer och arter som finns i dessa naturtyper har Sverige skyldighet att bevara. Som nämnts är fjällbjörkskog den enda av habitatdirektivets 15 listade skogliga livsmiljöer som uppnår gynnsam bevarandestatus. I inventeringsområdet hittades merparten av de så kallade typiska arter som finns listade. Följande typiska arter noterades i de naturvärdesklassade delområdena under inventeringen 2022:

Nordisk stormhatt

Fjällkvanne

Kambräken

Torta

Brudborste

Kärrfibbla

Grönkulla

Humleblomster

Spindelblomster

Hässlebrodd

Vitsippsranunkel

Fjällskära

Gulvit renlav

Grå renlav

Fönsterlav

Gråsiska

Bergfink

Tretåig hackspett

Vid Tännån finns naturtypen "Alpina vattendrag med örtrik strandvegetation". Här noterades endast den typiska arten fjällvedel. Fler arter kan finnas då även fiskarter utgör typiska arter.

Det naturvärdesklassade delområdet 6 bedöms tillhöra naturtypen rikkärr enligt habitatdirektivet. Någon artinventering gjordes inte men några av typiska arter som registrerades var följande:

Svarthö

Knagglestarr

Sumpnycklar

Gräsull

Brudsporre

Slåtterblomma

Tätört

Dvärglummer

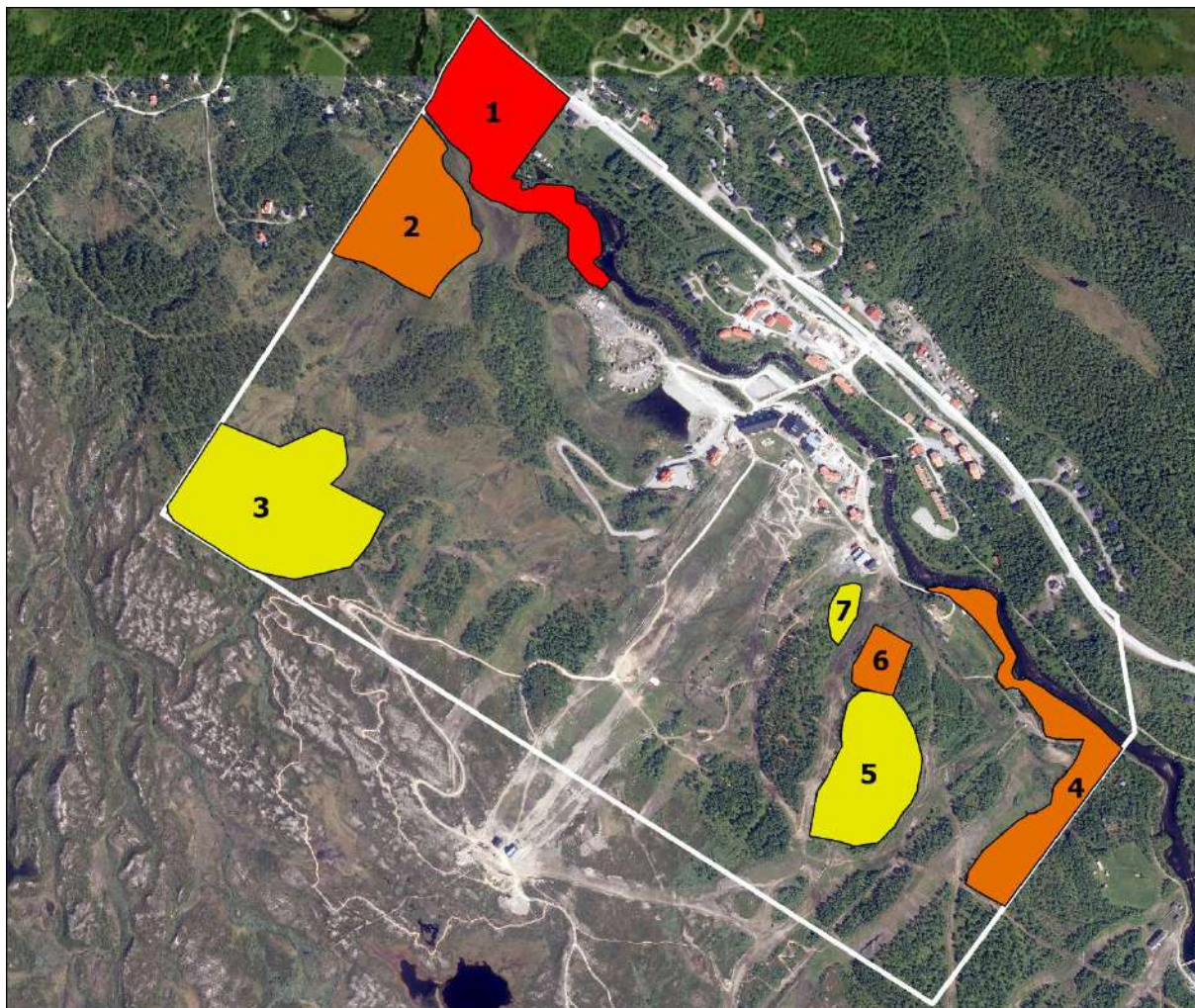
Björnbrodd

Snip

Purpurvitmossa

Samtliga arter från inventeringsområdet framgår av bilaga 2 där rödlistade arter är rödmarkerade. I listan ingår samtliga kända artfynd som gjorts i området enligt

Artportalen. I denna rapport används emellertid vid naturvärdesklassningen endast naturvårdsarter som påträffades under inventeringen 2022. Det kan noteras att fyndet av torvhjorttryffel för drygt 40 år sedan intressant nog gjordes i det naturvärdesklassade delområdet (naturvärdesobjektet) nummer 2 (figur 5).

Figur 5. Naturvärdesklassade delområden (naturvärdesobjekt) numrerade från 1–7. Röd färg är naturvärdesklass 2, orange naturvärdesklass 3 och gult naturvärdesklass 4.

Naturvärdesklassning

De delområden (naturvärdesobjekt) som naturvärdesklassades framgår av figur 5. Här beskrivs de kortfattat. Bilder över områdena finns i bilaga 1.

1. Tännån och fjällbjörkskog i NV

Naturtyp: Skog och träd, vattendrag, limnisk strand.

Biotop: Bäck, å, fjällbjörkskog, kärr, videsnår.

Beskrivning: Området norr om Tännån har stor variation på liten yta och är blött och fuktigt med bäckutflöde i väster och en större å i söder. Ån har forssträckor, block och sten samt småöar som delvis översvämmas liksom intilliggande strandnära mark. Inget liknande objekt finns i inventeringsområdet och miljön är också sällsynt i regionen som helhet. Liknande typ av miljö fortsätter västerut. Omslagsbild och figur 6–8, 30 i bilaga 1.

Klass: 2. Flera rödlistade fågelarter och några av dem med flera par. Olika typer av biotoper på liten yta och stor örtrikedom. Sjungande blåhake, forsärla.

Naturvårdsarter: Sävsparr, rödvingetrast, björktrast, hussvala, drillsnäppa, fiskmå.

2. Fjällbjörkskog i NV

Naturtyp: Skog och träd, myr, vattendrag.

Biotop: Fjällbjörkskog, bäck, videsnår, myr.

Beskrivning: Intakt och av exploatering opåverkad fjällbjörkskog med stor variationsrikedom och örtrika delar. Ingen ovanligare typ av fjällbjörkskog på regional nivå. Liknande typ av miljö finns väster om området. Figur 9–10 i bilaga 1.

Klass: 3. Flera rödlistade arter och gott om död ved.

Naturvårdsarter: Björktrast, sävsparv, tretåig hackspett, spindelblomster.

3. Fjällbjörkskog i SV

Naturtyp: Skog och träd.

Biotop: Fjällbjörkskog.

Beskrivning: Intakt och av exploatering opåverkad fjällbjörkskog. Gott om död ved och med en del örtrika delar. Ingen ovanligare typ av fjällbjörkskog på regional nivå. Liknande typ av miljö finns väster om området. Figur 12, 31, 33 i bilaga 1.

Klass: 4. Enstaka rödlistade arter.

Naturvårdsarter: Björktrast, hussvala, kambräken, norrlandslav.

4. Tännån och fjällbjörkskog i NO

Naturtyp: Skog och träd, vattendrag, limnisk strand.

Biotop: Fjällbjörkskog, å, bäck, videsnår.

Beskrivning: Intakt och av exploatering opåverkad fjällbjörkskog ner mot vattnet. I nordöst går en väg genom området. Vissa delar av björkskogen i väster betas av tamdjur. Delvis örtrikt med torta och nordisk stormhatt. Mindre vanlig typ av fjällbjörkskog på regional nivå eftersom den ligger intill en å. Längs vattnet rör sig sannolikt försärla och strömstare då de observerades strax uppströms. Däremot är inte fjällbjörkskogen söder om Tännån ovanlig på regional nivå. Liknande typ av miljö finns öster om området. Figur 14–18, 34 i bilaga 1.

Klass: 3. Flera rödlistade arter och några fågelarter med flera par. Nipan mot vattnet är intakt och helt oexploaterad.

Naturvårdsarter: Drillsnäppa, björktrast, rödvingetrast, talltita, sävsparv, skogshare.

5. Fjällbjörkskog i SO

Naturtyp: Skog och träd, vattendrag.

Biotop: Fjällbjörkskog, bäck, översilningsmark.

Beskrivning: Fjällbjörkskog som är tämligen intakt även om denna centrala del av inventeringsområdet är starkt fragmenterat med många nedfarter av olika slag. En mindre nedfart går genom området men har endast delvis skadat miljön. Ingen ovanligare typ av fjällbjörkskog på regional nivå. Delar av området är örtrikt med översilningsmark på våren. Gott om död ved. Liknande typ av miljö finns inte i omedelbar närhet men däremot några hundra meter öster om området. Figur 19–22 i bilaga 1.

Klass: 4. Enstaka rödlistade arter.

Naturvårdsarter: Björktrast, skogshare.

6. Rikkärr 1 i NO

Naturtyp: Myr.

Biotop: Rikkärr, backkärr

Beskrivning: Örtrikt och artrikt kärr med kalkpåverkan. Rik förekomst av kalkberoende arter som nätvide, brudsporre, gullbräcka, sumpnycklar och tvåblad.

Mindre vanlig miljö söder om Tännån och även regionalt mindre vanlig. Dock kraftig påverkan av skidanläggning i dess omedelbara närhet. Ingen liknande miljö finns i inventeringsområdet. Figur 25–27, 35–39 i bilaga 1.

Klass: 3. Enstaka rödlistade arter.

Naturvårdsarter: Björktrast, grönkulla, tvåblad, gräsull.

7. Rikkärr 2 i NO

Naturtyp: Skog och träd, myr.

Biotop: Fjällbjörkskog, rikkärr.

Beskrivning: Fjällbjörkskog där det finns ett litet örtrikt och artrikt kärr med viss kalkpåverkan och arter som fjällruta, vitsippsranunkel och brudsporre. Själva kärret utgör en mindre vanlig miljö söder om Tännån och är även regionalt mindre vanligt. Dock är det lilla avgränsade området kraftig påverkat av skidanläggning i dess omedelbara närhet både i väster och öster. Ingen liknande miljö finns intill området. Figur 28, 40–41 i bilaga 1.

Klass: 4. Ingen rödlistad art.

Naturvårdsarter: Kambräken, källmossa.

Litteratur, webbsidor och andra källor

Danielsson, B. 1994. Härjedalens kärleväxtflora.

Hallingbäck, T. (red.) 2013. Naturvårdsarter. Artdatabanken SLU. Uppsala.

Hedgren, Olof. 2022. Muntliga uppgifter om skalbaggar i fjällbjörkskog.

Hermansson, J. 2022. Muntliga uppgifter om rödlistade arter i fjällbjörkskog.

Hultén, E. 1973. Men roligt har det varit – en forskares memoarer (sid 71).

Kullman, L. 2016. Fjällens historia. Svensk Botanisk Tidskrift, temahäfte 3–4.

Linkowski, W.I. och Lennartsson, T. 2005. Biologisk mångfald i fjällbjörkskog – en kunskapssammanställning Centrum för Biologisk Mångfald.

Naturvårdsverket. <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog – naturvårdsarter. Skogsstyrelsen.

Nordiska Ministerrådet. 1984. Vegetationstyper i Norden.

Rafstedt, T. 1984. Fjällens vegetation – Jämtlands län.

Skogsstyrelsen. <https://www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor>

SLU Artportalen. <https://www.artportalen.se/>

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU Uppsala.

SLU Artfakta. <https://artfakta.se/artbestamning>

Svensk standard. SS 199000:2014 och 199001:2014.

Bilaga 1. Bilder

Figur 6–7. Delområde 1. Bilderna tagna ovanför den nya bron. Miljö för forsärla och trastar. Nedan syns den frodiga vegetationen med bland annat ljus fjällvedel i strandkanten. Svämmiljö och svämskog.

Figur 8–9. Delområde 1 med en översvämmad ö i Tännån. Nedan delområde 2. Fjällbjörkskog med gott om död ved.

Figur 10–11. Delområde 2 där en tretåig hackspett sågs i just detta parti. Nedan en större artfattig myr som går längs med delområde 2 upp till delområde 3. Ingen naturvärdesklassning.

Figur 12-13. Delområde 3 med mindre bäck. Nedan hedbjörskog med enbuskar och mattor av kråkbär. Miljön hyser få fåglar. Ingen naturvärdesklassning.

Figur 14–15. Delområde 4. Bo av häckande björktrast syns i björkens klyka. Nedan nipa och svämmiljö.

Figur 16–17. Delområde 4 intill Tännån. Nedan örtrikt parti med nordisk stormhatt.

Figur 18–19. Bilden är tagen i nordöstra delen strax ovanför Tännån i delområde 4. Där finns flera par av rödvingetrast och björktrast. Området är delvis blött med videsnår. Nedan delområde 5.

Figur 20–21. Delområde 5 med örtrik översilningsmark. En del skador finns men det mesta är intakt.

Figur 22-23. Översilningsmark i delområde 5 på våren. Jämför med bild 20 från samma område. Nedan öster om delområde 6, starkt påverkat.

Figur 24–25. Starkt påverkad fjällbjörkskog i östra delen av inventeringsområdet. Nedan syns delområde 6 lite till höger ovanför husets tak.

Figur 26–27. Bilden tagen i delområde 6. Nedan samma delområde men mer mot öster. Kalkrikt backkär.

Figur 28–29. Delområde 7 med delvis örtrik och kalkpåverkad mark. Nedan hästhagen där månlåsbräken hittades, en rödlistad art. Delområde 6 och 7 syns i bakgrunden. Bild från 2016.

Några arter

Figur 30–31. Fjällgentiana i vägsälanten vid delområde 1 och kambräken i delområde 3 (nedan) och 7.

Figur 32–33. Hussvalor sågs jaga över fjällbjörskogen och myrarna, särskilt i västra delen. Här hämtar de lera till bobygge. Nedan norrlandslav i delområde 3.

Figur 34. Sköldmöja är inte vanlig i området. Delområde 4. Bild från 2016.

Figur 35–36. Gullbräcka i delområde 6. Polarull förekom rikligt men mest på störd mark i skidbacken.

Figur 37–38. Nätvide ovan och fjällruta i delområde 6. Båda kalkgynnade.

Figur 39–40. Tvåblad är kalkgynnad. Delområde 6. Nedan hönsbär, kalkskyende, i delområde 7.

Figur 41. Kambräken i område 7.

Bilaga 2. Artlista från Artportalen

Lopplummer	Huperzia selago	
Revlummer	Lycopodium annotinum	
Dvärglummer	Selaginella selaginoides	
Skavfräken	Equisetum hyemale	
Sjöfräken	Equisetum fluviatile	
Skogsfräken	Equisetum sylvaticum	
Månlåsbräken	Botrychium lunaria	NT
Ekbräken	Gymnocarpium dryopteris	
Hultbräken	Phegopteris connectilis	
Kambräken	Blechnum spicant	
Tall	Pinus sylvestris	
En	Juniperus communis	
Björnbrodd	Tofieldia pusilla	
Kärrsälting	Triglochin palustris	
Ormbär	Paris quadrifolia	
Grönkulla	Coeloglossum viride	
Sumpnycklar	Dactylorhiza majalis subsp. lapponica	
Brudsporre	Gymnadenia conopsea	
Spindelblomster	Neottia cordata	
Tvåblad	Neottia ovata	
Plattbladig igelknopp	Sparganium angustifolium	

Lapptåg	<i>Juncus triglumis</i>
Vårfryle	<i>Luzula pilosa</i>
Fjällklubbstarr	<i>Carex buxbaumii</i> subsp. <i>mutica</i>
Gråstarr	<i>Carex canescens</i>
Sumpstarr	<i>Varex magellanica</i>
Knagglestarr	<i>Carex flava</i>
Gräsull	<i>Eriophorum latifolium</i>
Polarull	<i>Eriophorum scheuchzeri</i>
Tuvull	<i>Eriophorum vaginatum</i>
Snip	<i>Trichophorum alpinum</i>
Kruståtel	<i>Avenella flexuosa</i>
Tuvståtel	<i>Deschampsia cespitosa</i>
Madrör	<i>Calamagrostis stricta</i>
Groddsvingel	<i>Festuca vivipara</i>
Myskgräs	<i>Hierochloë</i>
Hässlebrodd	<i>Milium effusum</i>
Blåståtel	<i>Molinia caerulea</i>
Stagg	<i>Nardus stricta</i>
Fjälltimotej	<i>Phleum alpinum</i>
Sibirisk vallmo	<i>Papaver croceum</i>
Nordisk stormhatt	<i>Aconitum lycoctonum</i> subsp. <i>septentrionale</i>
Kabbleka	<i>Caltha palustris</i>
Vanlig kabbleka	<i>Caltha palustris</i> subsp. <i>palustris</i>
Smörblomma	<i>Ranunculus acris</i>
Sköldmöja (aggregat)	<i>Ranunculus peltatus</i> agg.
Vitsippsranunkel	<i>Ranunculus platanifolius</i>
Fjällruta	<i>Thalictrum alpinum</i>
Smörboll	<i>Trollius europaeus</i>
Fjällbräcka	<i>Micranthes nivalis</i>
Stjärnbräcka	<i>Micranthes stellaris</i>
Gullbräcka	<i>Saxifraga aizoides</i>
Ljus fjällvedel	<i>Astragalus alpinus</i> var. <i>alpinus</i>
Vitklöver	<i>Trifolium repens</i>
Fjällkåpa	<i>Alchemilla alpina</i>
Kråklöver	<i>Comarum palustre</i>
Älggräs	<i>Filipendula ulmaria</i>
Humleblomster	<i>Geum rivale</i>
Blodrot	<i>Potentilla erecta</i>
Rönn	<i>Sorbus aucuparia</i>
Dvärgbjörk	<i>Betula nana</i>
Fjällbjörk	<i>Betula pubescens</i> subsp. <i>czerepanovii</i>
Slätterblomma	<i>Parnassia palustris</i>
Harsyra	<i>Oxalis acetosella</i>
Ullvide	<i>Salix lanata</i>
Lappvide	<i>Salix lapponum</i>
Nätvide	<i>Salix reticulata</i>
Fyrkantig johannesört	<i>Hypericum maculatum</i>
Midsommarblomster	<i>Geranium sylvaticum</i>

Mjölke	<i>Chamaenerion angustifolium</i>
Kärrdunört	<i>Epilobium palustre</i>
Tibast	<i>Daphne mezereum</i>
Sandtrav	<i>Arabidopsis arenosa</i>
Ormrot	<i>Bistorta vivipara</i>
Ängssyra	<i>Rumex acetosa</i>
Hönsbär	<i>Cornus suecica</i>
Rosling	<i>Andromeda polifolia</i>
Ljung	<i>Calluna vulgaris</i>
Kråkbär	<i>Empetrum nigrum</i>
Nordkråkbär	<i>Empetrum nigrum subsp. hermaphroditum</i>
Lappljung	<i>Phyllodoce caerulea</i>
Vitpyrola	<i>Pyrola rotundifolia</i>
Klotpyrola	<i>Pyrola minor</i>
Blåbär	<i>Vaccinium myrtillus</i>
Lingon	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>
Tranbär	<i>Vaccinium oxycoccos</i>
Vitmåra	<i>Galium boreale</i>
Fjällgentiana	<i>Gentiana nivalis</i>
Hästsvans	<i>Hippuris vulgaris</i>
Svarthö	<i>Bartsia alpina</i>
Ängskovall	<i>Melampyrum pratense</i>
Lappspira	<i>Pedicularis lapponica</i>
Kärrspira	<i>Pedicularis palustris</i>
Kung Karls spira	<i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i>
Ängsskallra	<i>Rhinanthus minor</i>
Tätört	<i>Pinguicula vulgaris</i>
Vattenklöver	<i>Menyanthes trifoliata</i>
Röllika	<i>Achillea millefolium</i>
Brudborste	<i>Cirsium heterophyllum</i>
Kärrfibbla	<i>Crepis paludosa</i>
Norsknoppa	<i>Gnaphalium norvegicum</i>
Torta	<i>Lactuca alpina</i>
Fjällskära	<i>Saussurea alpina</i>
Gullris	<i>Solidago virgaurea</i>
Hästhov	<i>Tussilago farfara</i>
Flädervänderot	<i>Valeriana sambucifolia</i>
Fjällkvanne	<i>Angelica archangelica subsp. archangelica</i>
Strätta	<i>Angelica sylvestris</i>
Källmossa	<i>Philonotis fontana</i>
Purpurvitmossa	<i>Sphagnum warnstorffii</i>
Enlav	<i>Vulpicida juniperinus</i>
Norrlandslav	<i>Nephroma arcticum</i>
Svampar	<i>Fungi</i>
	<i>Preussia australis</i>
	<i>Preussia intermedia</i>
	<i>Preussia octomera</i>
	<i>Sporormiella subtilis</i>

Torvhjorttryffel	<i>Elaphomyces leveillei</i>	NT
	<i>Coprotus lacteus</i>	
	<i>Thelebolus polysporus</i>	
Slunggryn	<i>Thelebolus stercoreus</i>	
Toppmurkla	<i>Morchella conica</i>	
	<i>Ramsbottomia asperior</i>	
	<i>Coniochaeta ligniaria</i>	
	<i>Schizothecium tetrasporum</i>	
Dynggömming	<i>Sordaria fimicola</i>	
	<i>Sordaria humana</i>	
Bleknopping	<i>Entoloma sericellum</i>	
Stor laxskivling	<i>Laccaria proxima</i>	
Spröd vaxskivling	<i>Hygrocybe ceracea</i>	
	<i>Galerina harrisonii</i>	
	<i>Hebeloma monticola</i>	
Bittersöt tråding	<i>Inocybe dulcamara</i>	
Finflockig tofsskivling	<i>Pholiota tuberculosa</i>	
Rättikmusseron	<i>Tricholoma album</i> s.lat.	
Vit trattskeivling	<i>Leucocybe candicans</i>	
Broskkrös	<i>Exidia candida</i> var. <i>cartilaginea</i>	
Eldticka	<i>Phellinus igniarius</i>	
Björkeldticka	<i>Phellinus lundellii</i>	
Björkticka	<i>Piptoporus betulinus</i>	
Borstticka	<i>Trametes hirsuta</i>	
Zonticka	<i>Trametes ochracea</i>	
Praktkremla	<i>Russula intermedia</i>	
Större aspvedbock	<i>Saperda carcharias</i>	
Strimmig barkbock	<i>Asemum striatum</i>	
Bredhalsad varvsfluga	<i>Elateroides dermestoides</i>	
Ängsglansblomfluga	<i>Orthonevra stackelbergi</i>	
Sommarslamfluga	<i>Eristalis obscura</i>	
Matt fotblomfluga	<i>Platycheirus manicatus</i>	
Violettbandad fältmätare	<i>Xanthorhoe decoloraria</i>	
Backfältmätare	<i>Xanthorhoe montanata</i>	
Dalripa	<i>Lagopus lagopus</i>	
Gök	<i>Cuculus canorus</i>	
Morkulla	<i>Scolopax rusticola</i>	
Enkelbeckasin	<i>Gallinago gallinago</i>	
Drillsnäppa	<i>Actitis hypoleucos</i>	NT
Grönbena	<i>Tringa glareola</i>	
Gluttsnäppa	<i>Tringa nebularia</i>	
Fiskmå	<i>Larus canus</i>	NT
Tretåig hackspett	<i>Picoides tridactylus</i>	NT
Skata	<i>Pica pica</i>	
Kråka	<i>Corvus corone</i>	NT
Korp	<i>Corvus corax</i>	
Talltita	<i>Poecile montanus</i>	NT
Talgoxe	<i>Parus major</i>	

Ladusvala	Hirundo rustica	
Hussvala	Delichon urbicum	VU
Lövsångare	Phylloscopus trochilus	
Trädgårdssångare	Sylvia borin	
Rödvingetrast	Turdus iliacus	NT
Björktrast	Turdus pilaris	NT
Ringtrast	Turdus torquatus	
Blåhake	Luscinia svecica	
Svartvit flugsnappare	Ficedula hypoleuca	NT
Rödstjärt	Phoenicurus phoenicurus	
Strömstare	Cinclus cinclus	
Järnsparv	Prunella modularis	
Pilfink	Passer montanus	
Sädesärla	Motacilla alba	
Forsärla	Motacilla cinerea	
Gulärla	Motacilla flava	
Ängspiplärka	Anthus pratensis	
Bofink	Fringilla coelebs	
Bergfink	Fringilla montifringilla	
Grönfink	Chloris chloris	EN
Gråsiska	Acanthis flammea	
Grönsiska	Spinus spinus	
Gulspurv	Emberiza citrinella	NT
Sävsparv	Emberiza schoeniclus	NT
Videsparv	Emberiza rustica	NT
Vanlig groda	Rana temporaria	
Skogshare	Lepus timidus	NT
Bäver	Castor fiber	
Vattensork	Arvicola amphibius	
Fjälllämmel	Lemmus lemmus	
Älg	Alces alces	
Tamren	Rangifer tarandus tarandus, domestic form	
Rödräv	Vulpes vulpes	

Mylia
Natur

Bengt.oldhammer@telia.com
070 334 33 82

Stenbergsvägen 79
794 92 Orsa